

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพ อ.หนองขาหย่าง จ.อุทัยธานี

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
๒. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการค้าการสะสมและบริการกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งขององค์กร ชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมศาสนาทางศาสนา เชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

ด้านศาสนาและประเพณี

๑. ศาสนสถานในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพ ต.ท่าโพ อ.หนองขาหย่าง จ.อุทัยธานี

ลำดับ ที่	ชื่อ	หมู่ที่	ตำบล	ชื่อเจ้าอาวาส (ปัจจุบัน)	จำนวน พระสงฆ์
๑	วัดพันสี	๑	ท่าโพ	พระครูอุปกิตสารคุณ	๕
๒	วัดดงเศรษฐี	๒	หมกแกว	พระภูมิปัญญา สมุทัย	๕
๓	วัดท่าโพ	๔	ท่าโพ	พระครูอุปกิตธรรมสาร	๖
๔	วัดหมกแกว	๑	หมกแกว	พระครูอุเทศธรรมประจักษ์	๑๐

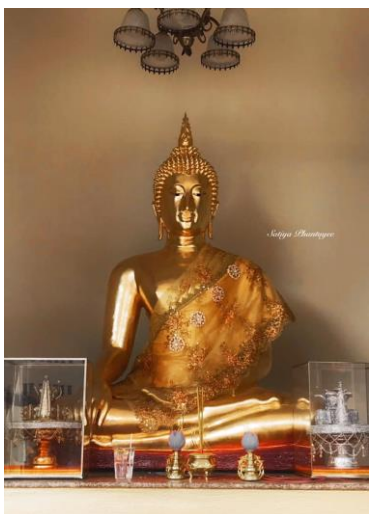
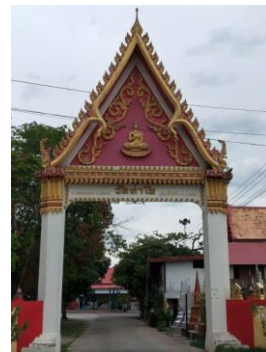

- **วัดพันสี** ตั้งอยู่ที่บ้านพันสี หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าโพ อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ปัจจุบันพระครูอุปกิตสารคุณ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

- **วัดดงเศรษฐี** ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๒ ตำบลหมกแกว อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินวัดเนื้อที่ ๕๓ ไร่ ๑ งาน ๔๗ ตารางวา ระยะทางห่างจากจังหวัดอุทัยธานี ๑๕ กิโลเมตร การสร้างวัด ตั้งวัดขึ้นตั้งแต่วันที่

๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๘ หลวงพ่อเคน พระผู้สร้างวัดเห็นว่าที่บริเวณนั้นเป็นดง เลยตั้งชื่อให้เป็นมงคลว่า วัดดงเศรษฐี จนถึงทุกวันนี้ ปัจจุบันพระภูมิปัญญา สมุทัย ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

- **วัดท่าโพ** ตั้งอยู่ที่บ้านท่าโพ หมู่ที่ ๔ ตำบลท่าโพ อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ ๒๗ ไร่ การสร้างวัด ได้จัดสร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๒๐ ที่ดินมีปูชนียวัตถุคือพระพุทธรูปหลวงพ่อโพนมมงคล ศิลปะสมัยสุโขทัย พร้อมด้วยพระพุทธรูปองค์เล็กอีกหลายองค์ หรือไม่ยังทราบแน่ชัด ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาราว พ.ศ.๒๔๓๒ ปัจจุบันพระครูอุปกิตธรรมสาร ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

พระพุทธรูปหลวงพ่อโพนมมงคล เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของ จ.อุทัยธานี จากตำนานพระ ๓ พี่น้อง เมืองอุไทยฯ หลวงพ่อโพนมมงคล เป็นพระพุทธรูปที่ปรากฏในจดหมายเหตุรัชสมัยพระพุทธรูปอดฟ้าฯ ที่ทรงโปรดบูรณะซ่อมแซมแล้วให้ชะลอมมาจากหัวเมืองฝ่ายเหนือ ศิลป์สุโขทัยบริสุทธิ์ เมืองอุทัยธานีได้รับไว้ ๓ องค์ คือ

- องค์โต หลวงพ่อพุทธมงคล วัดเขาสะแกกรัง
- องค์กลาง หลวงพ่อโพนมมงคล วัดท่าโพ
- องค์เล็ก ประดิษฐาน ณ วัดหนองแก

- **วัดหมกแกว** ตั้งอยู่ที่บ้านหมกแกว หมู่ที่ ๑ ตำบลหมกแกว อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ ๑๑ ไร่ ๒ งาน ๒๕ ตารางวา การสร้างวัด ได้ริเริ่มจัดสร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๖๒ โดยชาวบ้านหมกแกวร่วมใจกันสร้างขึ้นตามชื่อหมู่บ้าน ปัจจุบันพระครูอุเทศธรรมประจักษ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๒. ประเพณี/วัฒนธรรม ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพ ต.ท่าโพ อ.หนองขาหย่าง จ.อุทัยธานี

ประเพณีวันสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ ถือเป็นประเพณีวันขึ้นปีใหม่ไทย ที่ถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาแต่โบราณ เป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่งดงามและฝังลึกเข้าไปในชีวิตของคนไทยมานาน มีการทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ รดน้ำขอพรผู้สูงอายุให้อยู่เย็นเป็นสุข และกิจกรรมต่างๆ มากมาย จัดขึ้นในวันที่ ๑๒- ๑๕ เมษายน ของทุกปี

ประเพณีเก็บดอกไม้เข้าโบสถ์

ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ชาวบ้านท่าโพจะไปทำบุญตักบาตรที่วัด และหลังจากทำบุญเสร็จเรียบร้อย ชาวบ้านก็จะร่วมกันเก็บดอกไม้เข้าโบสถ์ เพื่ออธิษฐานต่อหน้าพระองค์ประธานในโบสถ์ โดยใช้การร้องเพลงในการขอพรจากพระ นั่นคือ “เพลงพิศฐาน” ซึ่งจะเป็นการร้องเพลงตอบโต้กันระหว่างชาย – หญิง ตัวอย่างเพลงพิศฐานที่ใช้ร้องจะเอาชื่อดอกไม้ไปสัมผัสกับดอกไม้ที่อธิษฐานต่อหน้าพระ เช่น “พิศฐานเอ๋ย มือหนึ่งถือพาน ๆ ด้วยดอกชงโค เกิดมาชาติใด แสนใด ขอให้ได้เกิดเป็นคนท่าโพ” จัดขึ้นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี

ประเพณีตักบาตรเทโว

วันตักบาตรเทโว หมายถึง วันทำบุญตักบาตรในเทศกาลวันออกพรรษา ตามความเชื่อของพุทธศาสนิกชนว่าเป็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หลังจากเทศนาอภิธรรมปิฎกโปรดพุทธมารดา อยู่พรรษาหนึ่ง ถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จึงเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาประทับที่เมืองสังกัสสะ จากนั้นประชาชนได้พากันไปเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อทำบุญตักบาตรอย่างหนาแน่น ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นวัน

คล้ายวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จจากเทวโลกลงมาสู่เมืองมนุษย์ บรรดาพุทธศาสนิกชนจึงนิยมตักบาตรกันเป็นพิเศษ เป็นประเพณีสำคัญสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ เรียกว่า "ตักบาตรเทโว" จัดขึ้นในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ในวันนี้ชาวบ้านทำไฟและพันสีจะมาร่วมทำบุญที่วัดและร่วมกันตักบาตรเทโวพระสงฆ์

ประเพณีบุญเดือนสาม

ประเพณีบุญเดือนสาม จัดขึ้นที่วัดหนองขุนชาติ ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี มีชื่อเสียงมาจากการที่วัดหนองขุนชาติได้มีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม จะตรงกับการนับเดือนแบบจันทรคติคือ เดือนสาม จึงเรียกงานนี้ว่า “งานบุญเดือนสาม” พี่น้องชาวอำเภอหนองฉางจะมีการนำสารับขาว – หวาน จัดใส่สาแหรกเข้าวัดมาทำบุญ ทำให้เกิดความสวยงาม จึงได้มีการจัดประกวดการจัดสารับขาว – หวาน ในงานบุญเดือนสาม จนกลายเป็นประเพณีท้องถิ่นที่มีค่าและยิ่งใหญ่ จึงมีการอนุรักษ์และกำหนดให้มีการจัดงานบุญเดือนสามเพื่อสืบทอดประเพณีท้องถิ่นอันดีงามนี้มาจวบจนปัจจุบัน โดยท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานีได้จัดสารับขาว – หวาน เข้าร่วมประกวดในงานบุญเดือนสาม และช่วยกันเผยแพร่งานบุญสำคัญของจังหวัดอุทัยธานีให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพ ในฐานะท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี ได้มีการจัดสารับขาว – หวาน เข้าร่วมประกวดในงานบุญเดือนสามในครั้งนี้ด้วย โดยจัดขึ้นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนมีนาคม ของทุกปี

ด้านศิลปกรรม

เพลงพื้นบ้านท่าโพ

เพลงพื้นบ้านท่าโพที่เล่นกันอยู่แต่เดิมนั้นมีหลายชนิด เช่น เพลงพิชฐาน เพลงโลม เพลงซึกเย่อ เพลงกรุ่น เพลงฮิลเลเล เพลงเกี่ยวข้าว เพลงรำวงโบราณ เพลงกล่อมลูกหรือเพลงกล่อมเด็ก และเพลงรำสวด ผู้เล่นเพลงประกอบการละเล่นพื้นบ้านไม่จำกัดจำนวนคนเล่น มีลีลาการรำรำไปตามจังหวะและทำท่าทางประกอบตามเนื้อร้องของบทเพลงนั้น ๆ โดยใช้กลองรำมะนาเป็นเครื่องประกอบจังหวะ

การแต่งกายทั้งชายและหญิง ส่วนใหญ่จะสวมเสื้อคอกลมลายดอกและนุ่งโจงกระเบน การเล่นมีการร้องรำเป็นคู่ชาย-หญิง มีลูกคู่ร้องรับ

ลักษณะการเล่นเพลงพื้นบ้านท่าโพ

๑. เพลงพื้นบ้านที่เล่นตามเทศกาล ประเภทเกี่ยวกับความรัก การเกี่ยวพาราสิระหว่างหนุ่มสาว

๑. เพลงพิชฐาน

เพลงพิชฐาน เป็นเพลงที่ใช้เล่นในเทศกาลตรุษสงกรานต์ หลังจากทำบุญตักบาตรแล้ว หนุ่มสาวผู้เฒ่าผู้แก่ และเด็ก ๆ จะนำดอกไม้ ธูปเทียน เข้าไปในโบสถ์ มือถือดอกไม้ประนมมืออยู่หน้าพระประธานโดยนั่งแยกกันเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ฝ่ายชายเริ่มร้องเพลงพิชฐานหรืออิชฐานขึ้นก่อนแล้วคนอื่น ๆ เป็นลูกคู่ร้องรับต่อไปฝ่ายหญิงร้องแก้บ้างแล้วลูกคู่ร้องรับสลับกันไป

๒. เพลงซึกเย่อ

เพลงซึกเย่อ นับว่าเป็นเพลงพื้นบ้านท่าโพที่แท้จริง เนื่องจากยังไม่เคยพบการเล่นในท้องถิ่นอื่น เพลงซึกเย่อใช้ร้องรำก่อนการเล่นซึกเย่อเล่นในเทศกาลตรุษสงกรานต์

วิธีการเล่น แบ่งผู้เล่นเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง มีพ่อเพลง แม่เพลงร้องนำและมีลูกคู่ร้องรับ ผู้ร้องนำทั้งชายและหญิงต้องออกมาร้องและรำอยู่กลางวง ร้องแก้กัน มีลูกคู่ร้องรับสลับกันเป็นคู่ ๆ สุดท้ายฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเกาะเอวต่อกัน หัวหน้าฝ่ายชายกับหัวหน้าฝ่ายหญิงจับมือกัน โยกตัวไปตามจังหวะเพลง แล้วดิ่งกันแบบการเล่นซึกเย่อฝ่ายใดสามารถดึงฝ่ายตรงข้ามไปทางฝ่ายตนได้เป็นฝ่ายชนะ

๓. เพลงโลม

เพลงโลมหรือเพลงซำเจ้าโลม เป็นเพลงพื้นบ้านประเภทเพลงปฎิพากย์ เนื้อร้องเป็นการเกี่ยวพาราสิกันระหว่างชายกับหญิง

วิธีการเล่น ผู้เล่นฝ่ายชายและฝ่ายหญิงตั้งวงหรือแถว แบ่งเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิงคนร้องนำฝ่าย

ชายและฝ่ายหญิงจะเข้าอยู่ในวงที่ละคู่ร้องโต้ตอบกันและรำไปด้วย การร้องจะคล้ายเพลงซึกเยอแต่ลูกคู่รับต่างกัน เนื้อเพลงเปรียบอาการของนางข้าง ใช้คำพูดสองแง่สองง่ามให้คิด และว่ากันเจ็บ ๆ โดยขึ้นต้นด้วยคำว่า โลมแมโลม หรือโลมพ่อโลม

๔. เพลงกรุ่น

เพลงกรุ่น เป็นเพลงพื้นบ้านท่าโพ ที่ใช้ร้องเล่นกันใน เทศกาลตรุษสงกรานต์ ลักษณะเป็นเพลงร้องโต้ตอบกันระหว่างชาย กับหญิง

วิธีการเล่น พ่อเพลง แม่เพลงจะออกมาร้องรำกลางวง ลูกคู่ตบมือและร้องรับ

๕. เพลงฮิลเลเล

เพลงฮิลเลเล เป็นเพลงที่ร้องเกี่ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มกับสาว

วิธีการเล่น แบ่งเป็นฝ่ายชายฝ่ายหญิงเหมือนเพลงกรุ่น ผิดกันตรงเนื้อร้องและทำนอง

๖. เพลงระบำ

เพลงระบำ เป็นเพลงที่เล่นกันอยู่ทั่วไปส่วนใหญ่ใช้ในเทศกาลตรุษสงกรานต์หรืองานรื่นเริงต่างๆ ลักษณะการเล่นคล้ายเพลงฉ่อย ไม่ต้องมีเครื่องดนตรีประกอบ มีเพียงลูกคู่ตบมือเป็นจังหวะ

๒. เพลงพื้นบ้านที่เล่นตามงานพิธีต่างๆ เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม

๑. เพลงบวชนาค

เพลงบวชนาค เป็นเพลงที่ใช้ในงานอุปสมบทร้องเพื่อความสนุกสนาน เนื้อร้องเป็นการกล่าวสั่งเสียระหว่างพ่อนาคกับคนรัก ที่ต้องจากไปบวชเป็นเวลาหนึ่งพรรษา ผู้ร้องคือหนุ่มสาว ผู้เฒ่าผู้แก่ ร้องขณะที่นาคไปวัดหรือวนรอบพระอุโบสถสามรอบ

วิธีการเล่น พ่อเพลงร้องนำในนามของพ่อนาค ส่วนแม่เพลงร้องนำในนามคนรักของพ่อนาค ร้องสลับกันเป็นคู่ๆ ส่วนคนอื่นๆ เป็นลูกคู่

๒. เพลงรำสวด

เพลงรำสวด ใช้เล่นในการสวดศพหลังจากพระสงฆ์สวดพระอภิธรรมจบแล้ว จุดประสงค์คือต้องการอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพงานศพในเวลากลางคืน และให้เจ้าภาพคลายความโศกเศร้า

วิธีการเล่น ผู้เล่นนั่งล้อมวงหรือนั่งเป็นแถวฝ่ายชายหนึ่งแถว ฝ่ายหญิงหนึ่งแถว หันหน้าเข้าหากัน ส่วนมากจะใช้สถานที่ที่พระสงฆ์นั่งสวดพระอภิธรรม ฝ่ายชายเริ่มร้องก่อน โดยขึ้นต้นด้วย นะโม ๓ จบ ขณะที่ร้อง ทั้งชาย-หญิงรำไปด้วย เนื้อร้องเป็นเรื่องราวที่นำมาจากวรรณคดีหรือนิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่องขุนช้างขุนแผน สามก๊ก ไชยเชษฐ

๓. เพลงแห่นางแมว

เพลงแห่นางแมว เป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมเล่นกันอยู่ในภาคกลาง เล่นในฤดูฝนปีที่ฝนแล้ง ฝนไม่ตก

ต้องตามฤดูกาล ผู้เล่นเป็นผู้ชายล้วน อุปกรณ์ในการเล่น ได้แก่ แมว ปลักซิก ลูกกระดิ่ง เกราะ หรือโปรง หาบ กระบุง น้ำ

วิธีการเล่น ผู้เล่นแห่นางแมว ใส่เสื้อฝ้ายน้อยชิ้น หรือสวมกางเกงในตัวเดียว รอบนอกใช้ใบไม้เย็บต่อกันเป็นผ้าเตี้ยนุ่ง เล่นกันในเวลากลางคืนตอนหัวค่ำ ผู้เล่นทุกคนต้องถืออุปกรณ์ในการเล่นเดินร้องเพลงแห่นางแมว เข้าไปทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านเป็นเวลา ๓ คืน ขณะที่คณะนางแมวเข้าไปในบ้านเจ้าของบ้านจะออกมายืนที่ชานบ้านแล้วใช้น้ำสาดใส่คณะนางแมวให้เปียกและทุกคน

เวลากลางวัน ขณะที่มีการเล่นนางแมวอยู่นั้น ตอนบ่ายๆ จะนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีสวดสันปลาช่อนที่วัดหรือตามเกาะชายทุ่งนาใกล้ๆ บริเวณหมู่บ้านเป็นเวลา ๓ วัน คืนที่ ๓ คณะนางแมวจะนำกระบุงหาบคอนไปด้วยเพื่อขอข้าวสาร น้ำปลา พริกเกลือ มะเขือ ปลาแร่ แล้วนำมาหุงหาเลี้ยงประชาชนที่มาฟังพระสงฆ์ทำพิธีสวดสันปลาช่อน โดยใช้ใบไม้เป็นภาชนะสำหรับใส่อาหาร

๓. เพลงพื้นบ้านที่เล่นตามฤดูกาล

๑. เพลงเกี่ยวข้าว

ใช้ร้องเล่นในเวลาที่กำลังเกี่ยวข้าวโดยในมือซ้ายกำต้นข้าว มือขวากำเคียว ก้มลงเกี่ยวข้าวเต็มกำ แล้วก็วางแผ่ลง แล้วก็ก้มลงเกี่ยวเดินหน้าต่อๆ ไป บทเพลงเกี่ยวข้าวจึงมีเนื้อร้องสั้นๆ การร้องจะเป็นการยั่วเย้าล้อเลียนกันสนุกๆ โดยมีคนร้องนำและลูกคู่รับไม่มีการปรบมือหรือใช้เครื่องดนตรีประกอบ เป็นการเล่นขณะทำงาน เพื่อความสนุกสนานและผ่อนคลายความเมื่อยล้า เมื่อมาจัดเป็นการแสดงก็ไม่ได้ร้องเล่นในนาแต่จะแต่งตัวสวยงาม จัดฝ่ายหญิงฝ่ายชาย มีพ่อเพลงแม่เพลงเป็นหัวหน้า ถือเคียวมือหนึ่ง ต้นข้าวมือหนึ่ง ร้องรำไปตามเพลง

๔. เพลงกล่อมลูก

ลักษณะ ทำนอง และลีลาของเพลงกล่อมลูกภาคกลาง เป็นการขับกล่อมอย่างช้าๆ เน้นการใช้เสียงทุ้ม เย็น และยืดคำแต่ละคำให้เชื่อมโยงกันไปอย่างไพเราะอ่อนหวาน ไม่ให้มีเสียงสะดุด ขณะร้องมือก็ไกวเปลไปด้วย

จุดมุ่งหมายในการร้องเพลงกล่อมเด็ก คือ ร้องกล่อมเด็กวัยทารกให้หลับเร็วขึ้น เนื้อเพลงมีความหมายถึงความอ่อนโยน ความอ่อนหวานเกี่ยวข้องกับความรัก ความผูกพันระหว่างแม่กับลูกอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์สอนเรื่องกตัญญูรู้คุณ และมุ่งหวังให้เด็กเป็นคนมีเมตตาละมุนละไม บทเพลงแต่ละบท ไม่มีการว่ากล่าวหรือเปรียบเทียบในทางไม่ดีไม่งาม

๕. เพลงรำวงโบราณ

เพลงรำวงของบ้านท่าโพ ที่นำมาร้องมาเล่นกันนั้น เป็นเพลงดั้งเดิมที่จำต่อกันมา ไม่นิยมดัดแปลงเนื้อร้อง จึงเรียกว่า “รำวงโบราณ” แต่การถ่ายทอดจากปากสู่ปากอาจทำให้เปลี่ยนไปจากเดิมบางส่วนและมีเพลงรำโทนจากถิ่นอื่นเข้ามาปะปนบ้าง วิธีการเล่นรำวงโบราณ

คนนำร้องเพลงรำวง และคนอื่นๆ ร้องเพลงไปพร้อมกัน โดยมีโทนหรือรำมะนาเป็นเครื่องประกอบจังหวะ ผู้รำฝ่ายชายไปโค้งฝ่ายหญิงเพื่อเชิญออกมารำวงคู่กัน แล้วพากันรำเป็นคู่ๆ เดินวนเป็นวงกลม

เนื้อร้องของเพลงรำวงโบราณ

แบ่งได้เป็น ๓ แนว ได้แก่

๑. การเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เช่น เพลงไตรรงค์

๒. กล่าวถึงตัวละครในนิทานพื้นบ้าน ชาดกและวรรณคดีไทย เช่น สังข์ทอง โมรา พระเวสสันดร

๓. การเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว เช่น เพลงเธงงาม เพลงไม่รักไม่ว่า

เนื่องจากเพลงรำวงนั้นเป็นเพลงสั้นๆ และมีจำนวนมาก จึงเรียกชื่อเพลงตามวรรคแรกของเพลงส่วนทำรำก็จะรำไปตามบทบาทของเนื้อเพลง

ด้านการแพทย์ไทย

การแพทย์แผนไทยและสมุนไพร

นายจินดา เกิดน้อย ปราชญ์ชาวบ้านสาขาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ด้านความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติจักรวาล เกิดวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕ จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๓ สมรสกับ นางถาวร เกิดน้อย มีบุตร ๒ คน นายจินดา เกิดน้อย เป็นมีความรู้ในด้านการรักษากระดูกหักด้วยน้ำมันมะพร้าวและคาถา จนทำให้ผู้เข้ารับการรักษาอาการดีขึ้น ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าโพ อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

ยาหอม ตราทับทิม (หมอวีรดี)

นายวีระพงษ์ สวนศิลป์พงษ์ ทายาทรุ่นที่ ๓ ผู้สืบทอดการผลิตยาหอม ตราทับทิม (หมอวีรดี) ซึ่งมีโรงงานผลิตยาหอม ตราทับทิม (หมอวีรดี) ตั้งอยู่ที่ ๑๒๔ หมู่ ๔ ตำบลท่าโพ อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

- สรรพคุณบำรุงหัวใจ จากการวิจัยพบว่า ยาหอมมีฤทธิ์เพิ่มแรงหดตัวของหลอดเลือดแดงใหญ่ของหัวใจ ซึ่งหมายความว่า ช่วยเพิ่มแรงบีบตัวของหัวใจอย่างช้า ๆ เห็นผลภายใน ๕ นาที และออกฤทธิ์นานถึง ๒๐ นาที ในขณะที่เดียวกันจะช่วยเพิ่มความดันโลหิตภายใน ๑๕-๓๐ นาที โดยจะออกฤทธิ์อยู่นานถึง ๖๐-๙๐ นาที
- สรรพคุณเพิ่มแรงบีบของหัวใจและเพิ่มความดันโลหิตนี้เอง จะมีผลในการเพิ่มการไหลเวียนโลหิตของหลอดเลือดขนาดเล็กที่ไปเลี้ยงสมองและ อวัยวะส่วนปลายของทั้งภายในร่างกาย เช่น ปอด ตับ ไต กระเพาะอาหาร ฯลฯ และอวัยวะภายนอกในร่างกาย เช่น เส้นเลือดที่ไปเลี้ยงปลายมือ ปลายเท้า เป็นต้น
- ฤทธิ์ ของยาหอมต่อระบบไหลเวียนโลหิตของหัวใจ สมอง และทั่วร่างกาย ซึ่งค้นพบจากงานวิจัยสมัยใหม่เป็นหลักฐานยืนยันถึงสรรพคุณของยาหอมซึ่งค้นพบ มาตั้งแต่ครั้งโบราณแล้วว่าช่วยแก้อาการใจสั่น เป็นลม หน้ามืด ตาลาย วิงเวียนศีรษะ เหน็บชาวมทั้งอาการเนื่องจากมีความดันโลหิตต่ำ และเลือดไปเลี้ยงสมองไม่พอ

- สรรพคุณแก้จุกเสียด ปวดท้อง จากการศึกษาวิจัย ยาหอมมีผลต่อการหลั่งสารต่าง ๆ ในกระเพาะอาหาร กล่าวคือ ยาหอมมีฤทธิ์ยับยั้งการหลั่งกรด การหลั่งเอนไซม์เปปซิน ในขณะที่เดียวกันช่วยเพิ่มการหลั่งเมือกที่เคลือบเยื่อบุกระเพาะอาหารซึ่งฤทธิ์ ดังกล่าวนี้อาจเป็นสรรพคุณส่วนหนึ่งของยาหอมที่ช่วยแก้อาการจุก เสียด ปวดท้อง

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

กลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพ อ.หนองขาหย่าง จ.อุทัยธานี

๑. กลุ่มทำไม้กวาด

นางมณฑา สุขาวินญา บ้านเลขที่ ๒๑/๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลหมกแกว อำเภอนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

๒. กลุ่มทำอาหารพื้นบ้าน สำหรับคาวหวาน

นางสมจิตร ทิพย์ศิริ บ้านเลขที่ ๗/๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าโพ อำเภอนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

๓. กลุ่มสานตะกร้าจากพลาสติก

นางรัศมี ตรีหัยัน บ้านเลขที่ ๔๙/๑๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าโพ อำเภอนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

ด้านการจัดการ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลท่าโพ จัดตั้งเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๓ สมาชิกแรกเริ่ม ๑๐๕ คน ปัจจุบันมีสมาชิก ๑,๐๔๒ ราย

ประธานกลุ่ม นางอารี พิลา บ้านเลขที่ ๔๒ หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าโพ อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

